

En tærskedag

Træk fra livet som landvæsenselev på Tybrind
1917-18

Erindringer af *Harald Nielsen*

Min far, Harald Nielsen blev født 1899 i Store Merløse, Holbæk amt. Han var søn af en husmand, der var politisk interesseret og bl.a. sad i amtsrådet. At han har villet skaffe sin søn en god uddannelse, er der ingen tvivl om. Det kunne man få som landvæsenselev på de gårde, som Det kgl. Danske Landhusholdningsselskab havde godkendt som læresteder. Harald Nielsen blev først elev på Skovsbo, Fuglsbølle på Langeland og fra 1. maj 1917 til 30. april 1918 på Tybrind og siden på Gersdorffslund ved Odder. Dette kvalificerede ham til at blive forkarl på Orelund ved Mørkøv. Han kom siden på landbrugsskole og var kontrolassistent i 4 år. Ved udstykningen af Allindemaglegård ved Ringsted i 1927 fik han en jordlod og var statshusmand dér til sin død i 1966. Han efterlod efterfølgende optegnelser.

Ib Nielsen

»Op igen! Op igen!« Forkarlens stemme runger igennem elevbygningen, idet han med det samme går rask igennem gangen og lukker dørene op til hvert værelse for at vække alle. Det er vinter, og klokken er ca. 5.30 om morgenen. Nogle minutter efter tørnes ud, og man trasker ned i stalden, hvor der gøres staldtjeneste fra kl. ca. 6 til 6.30. Hver mand strigler og vander sit spand heste. Ca. 10 minutter over 6 kommer underforvalteren og går igennem stalden, hilser godmorgen, og alle tager til huen. Klokken 6.30 marcherer alle med forkarlen i spidsen ind til morgenkaffen, hvorefter man klæder sig på til arbejde, d.v.s. tager støvler og trøje eller regnfrakke på. Samtidig kan man være så heldig at høre underfodermesteren trække Bismarck, en forsumpet røgter, ud af sengen, hvis han aftenen før har været mere end almindelig fuld, eller man kan komme i konflikt med svinemanden Julius, som på den tid af morgenen er nede ved køkkenet for at hente køkkenaffald fra dagen før. Klokken 7 stiller alle i stalden, de unge elever og karle ved hver sit spand heste og daglejerne i staldgangen. Nu kommer underforvalteren og sætter i arbejde, d.v.s. går fra mand til mand i nummerorden og

siger, hvad alle skal bestille. I dag indskrænker han sig til at råbe fra midten af stalden: »Fortsætter som i går.« - Der tærskes i dag. Det er et forholdsvis stadigt arbejde i dagene efter jul om vinteren.

Tærskemaskinen - et 48 tommer-værk - står midt i laden, trækkes ved elektricitet, og kornet køres til maskinen på en vogn, én vogn ved maskinen, én vogn ved korngulvet, én holder og venter, - man skal passe på ikke at falde i søvn. Forkarlen lægger i, én snitter bånd, 3 kører som nævnt til, 3-4 er i ladegulvet. Det kaldes at brække op, idet kornet er læsset af med hejselade og ikke er let at tage op igen, da negene ligger, som de er faldet fra toppen af laden. Et par stykker er på kostaldloftet, hvor halmen af halmpresseren skubbes op på slidsken, som ligger langs igennem længen oppe på hanebåndene. En mand kan som regel godt overkomme at vælte halmen ned fra slidsken, men når der er to, kan de bedre holde sig vågne.

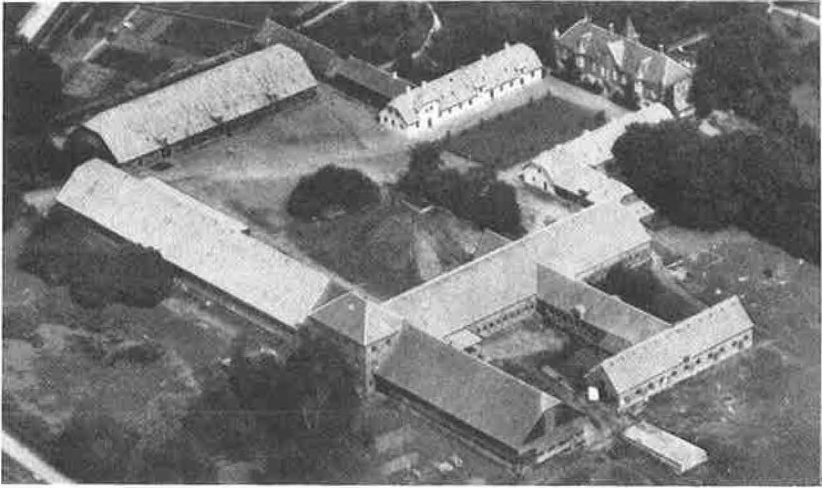
Nu går arbejdet sin trevne gang i stadigt håb om, at der vil ske noget, f.eks. at maskinen får forstoppelse et eller andet sted, så der bliver et pusterum for os alle. Hvis der er for længe mellem disse pust, kan det lade sig gøre at slå en rem af med skaftet af en fork, stoppe halm i avneblæseren eller lignende.

Lidt op ad dagen kommer avlsforvalteren, og alle huer og hatte kommer på én gang i livlig bevægelse, ligesom der for en stund kommer lidt mere skub over arbejdet i sin helhed. Nå, inspektionen er som regel forholdsvis hurtigt overstået, og alle falder tilbage i samme rolige gænge.

Det var ikke »dæksmand« at komme i korngulvet, men så var der til gengæld den chance, at når vi nåede bunden, kunne vi måske være så heldige at slå en del rotter ihjel, og da hver rottehale betaltes med 10 øre, kunne der tjenes lidt ekstra. Fra klokken 9 til 9.30 holdtes der frokost og fra klokken 12 til 1 middag.

Hvis det var frø, vi tærskede, var det en slem plage med støvet, hvilket havde til følge, at vi alle var ved at blive vænnet til at bruge snus, som sagdes at være et godt middel mod støvplagen. Underforvalteren var svensker og stærkt forfalden til brugen af nævnte stimulans som mange andre svenskere.

Hvis det skete, at greven engang imellem fik lyst til at se til arbejdet, var der ekstra gang i arbejdet, og så sprang både folk og forvalteren som vilde. Men det var sjældent, at noget sådant skete, så arbejdet gik sin skæve gang med de sædvanlige afbrydelser til fyraften kl. 5, aftensmad kl. 6, og så kunne vi samles på værelserne til et slag kort, 66 eller skervensel. Dog kunne vi om aftenen prøve at slå rotter ihjel nede

Tybrind i Ørslev sogn, der hører under Wedellsborg.

i roehuset. Tre mand gik nede i roehuset, to med fladbundede træsko på og med snor om buksebenene forneden, og disse to løb ind i den bageste ende af roehuset, hvor rottehullerne fandtes, og den tredje tændte det elektriske lys. Rotterne løb ned efter hullerne, når der blev lys, og de to mand opførte en vild krigsdans for at trampe så mange rotter ihjel som muligt. Husk på, det gav 10 øre pr. hale!

En yndet sport var det også at fange rotter levende i fælde og kupere dem og derefter slippe dem ind i svinehuset for at nyde svinemandens reaktion, når han opdagede, at de ikke havde nogen hale og således ikke gav økonomisk udbytte.

Grevskabet Wedellsborg omfattede hovedgården Wedellsborg, Tybrind, Sparretorn og Billeskov, avlsgården Ellegård, Gammelgård, Risbro, Torbenhøj, Margård, Tønnæs og Fønsvang samt øerne Ægholm og Brandsø. Ialt 608,8 tdr. hartkorn, deraf fri jord 515,5 tdr., skov 46, bøndergods 46,2, Fideikommiskapital 4,5 mill. kr., aktiver 33.400 kr. Tybrind, hvor jeg var, var i 1918 på 1100 tdr. land.

Folkeholdet på Tybrind var:

- 1 gift avlsforvalter, som havde avlsgårdens folk på kost
- 1 underforvalter
- 1 magasinforvalter
- 6-8 karle, heraf 1 staldkarl, 1 materialkusk og 1 mælkekusk
- 12-13 landvæsenselever.

Avlsforvalteren havde af kvindelige tjenestefolk:

- 1 husjomfru
- 2 husholdningselever
- 1 stuepige
- 1 køkkenpige.

Endvidere var der:

- 1 gift fodermester, som havde kostaldens ugifte folk på kost
- 1 underfodermester
- 2 foderelever
- 2-3 røgttere
- 3-4 malkepiger.

På slottet, som beboedes af det unge grevepar, var der af tjenestefolk:

- 1 ældre tjener, kaldet hovmester
- 1 yngre tjener
- 1 kusk
- 1 andenkusk eller rideknægt
- 1 gartner
- 1 gartnerelev
- 1 hønsepasser
- 1 husjomfru
- 1 kammerjomfru
- 1 kokkepige
- 2 stuepiger.

Gården havde 17 spand heste, 230 malkekøer, og i herskabsstaldene var der 4 køreheste og 2-3 rideheste. På godset var endnu 1918 meget af det gamle patriarkalske forhold i hævd. Den gamle greve kørte med firspand og med blænker på hestens hovedtøj. Det unge grevepar kørte kun med tospand, men skulle efter eget ønske tiltales »Deres nåde«. De boede om sommeren på Tybrind Slot, men en stor del af vinteren på godsets palæ i Bredgade i København. Grevinden var født komtesse af Frijsenborg og avancerede senere til overhofmesterinde.

Tybrind lå noget afsides og med Lillebælt mod vest og mod øst isoleret fra omverdenen ved store skove. Vi havde ikke meget med egnens folk at gøre, men vi var i os selv et lille samfund, idet der til gårdens folk kom: 1 skovfoged, 1 skytte, 1 smed og 12-14 arbejderfamilier hørende til gården og et tilsvarende antal hørende til godsets skove.

Det var således et ret anseligt antal, som kunne samles til gårdens

årlige høstgilde, som holdtes på kornmagasinet, når høsten var afsluttet. Vi tog en dag til samme formål. Om formiddagen pyntede vi magasinet med blomster og grønt, og klokken 4 spiste alle folkene, som havde været med i høsten, varm aftensmad med dessert. Kl. 8 dansedes til 4 musikere, kl. 11 serveredes æbleskiver og punch med skålsang for herskabet, avlsforvalter, fru, underforvalter, elever og høstfolk. Derefter dans igen til kl. 1, smørrebrød og bajerskøl, dans igen til kl. 4 om morgenen. Herskabet deltog selv meget energisk i dansen og æbleskiverne. Kl. 4 sluttede festen, og vi vandede hver vore heste og sov til næste dags middag. Et rigtigt fynsk høstgilde!

Om vinteren engang i februar holdt stamherren fødselsdag, og hele omgangen blev inviteret til gratis filmforestilling på magasinet, hvilket var en sjældenhed på den tid. Men også ud over disse fester holdt vi os lystige. Der skulle ikke megen anledning til, før der holdtes dans i borgestuen. Lørdag aften sendte vi bud til Ejby efter en musiker, og vi dansede til kl. 1-2 med chokoladegilde på egen regning. I høsten kom der altid et høstsjak på 6-8 mand på arbejde, og da en af dem spillede på harmonika, var der hele høsten komsammen temmelig tit.

På hele godset blev der gjort meget for jagten i skov og på mark. Der var ansat 1 overjæger og 3 skytter, som udelukkende beskæftigede sig med vildtpleje og jagt, og i skoven var en stor bestand af alt vildt: fasaner, harer, rådyr og ikke mindst en stor bestand af dådyr, som om vinteren måtte fodres, ligesom der i skovens vandløb fandtes oddere, som skytten fangede i fælder om vinteren. Der lagdes gift for ræve og rovfugle, og om efteråret holdtes store jagter, bl.a. en kongejagt, hvor der blev skudt mange slagt vildt, men alligevel måtte overjæger og skytter om efteråret gå bestanden igennem og nedskyde vildt for at holde bestanden nede. Ved en sådan lejlighed husker jeg, at vi blev sendt ud med to høstvogne og 4-5 mand for at køre storvildt hjem til gården, hvorfra det gik til Odense og København.

En vigtig del af skytternes pligter var at holde opsyn med krybskytter og ulovlig jagt, hvilket var et vanskeligt job, idet der var adgang til godsets jagtrevier på en lang strækning fra stranden af Lillebælt, og der hørtes da også stadigvæk skud om aftenen og om natten, men der blev også af og til taget krybskytter, - et ikke ufarligt arbejde.